

nog dat de Strandgapers in de binnendijkse krekken niet zo diep in de zeer taaie klei kunnen boren als buitendijks het ge-

val zou zijn. Wij hebben daar echter geen gegevens over.

Summary: Soft clams (*Mya arenaria*) are living in some non-tidal brackish creeks in the province of Zeeland, Netherlands. These isolated populations are living here since respectively 1945 and 1953, when the creeks were cut off from the sea. Coots (*Fulica atra*) are frequently observed while foraging on these clams. The author does not know any other species of bird preying upon *Mya*.

De Jeker

P. L. MARQUET.

m.m.v. Z. Salverda.

(RIVON)

Inleiding en Historie

De Jeker ontspringt als een nietig stroompje in België, waar hij Geer of Jaer heet. De bronnen hebben hun oorsprong in het Luikse en wel in Hesbaye, nabij het gehucht Hannut, dat dicht bij het dorpje Lens-St. Servais ligt. De beek slingert zich voor het grootste deel (55 km) door België en wordt daar gevoed door verscheidene zijbeken, o.a. de Fausse Geer, de Mulle, de Liyrone, de Ezelsbeek en de Buth. Vóór het passeren van de Nederlandse grens bij Neerkanne is de Jeker dan ook aangewassen tot een behoorlijk riviertje (fig. 1). Voorheen liep hij voorbij de grens een viertal km door de gemeenten Oud Vroenhoven en St. Pieter tot de grens van de gemeente Maastricht (fig. 2). Binnen de versterkingen en de stadswallen van deze oude vestingstad splitste hij zich in drie takken, een zuidelijke (fig. 3), een noordelijke en een middentak (fig. 4), om na samenvloeiing bij het oude Pesthuis via een duiker onder het kanaal Luik - Maastricht in de Maas beneden het stadspark uit te monden (fig. 5). In het begin dezer eeuw is aan zijn loop om en in de stad Maastricht echter heel wat veranderd. De

zuidelijke tak werd daarbij verlegd tot tegen de stadswallen en de middentak langs de Grote en Kleine Looyerstraat kwam te vervallen (fig. 6).

Het is te betreuren dat hierbij enig oud en niet meer te vervangen stadsschoon moest worden opgeofferd, maar de werkzaamheden moesten uitgevoerd worden wilde men de „middeleeuwse” toestanden, waarbij veel overlast van overstromingen ondervonden werd, opheffen. De laatste overstroming dateert van 1905, enige jaren voor men de verbeteringen had aangebracht.

De gehele loop van de Jeker is gelegen in een smal dal dat gekenmerkt wordt door een begroeiing met populieren (Canadabomen genoemd) op beide oevers.

Vroeger bevonden zich langs de gehele loop van de Jeker veel watermolens. Tegenwoordig worden er op het Belgische gedeelte nog 20 molens aangetroffen en op het Nederlandse deel nog 7.

In het begin dezer eeuw waren de volgende zeven Nederlandse molens nog alle in bedrijf:

1. De molen van Neckum, vermoedelijk gebouwd in 1869 en door Petrus Re-

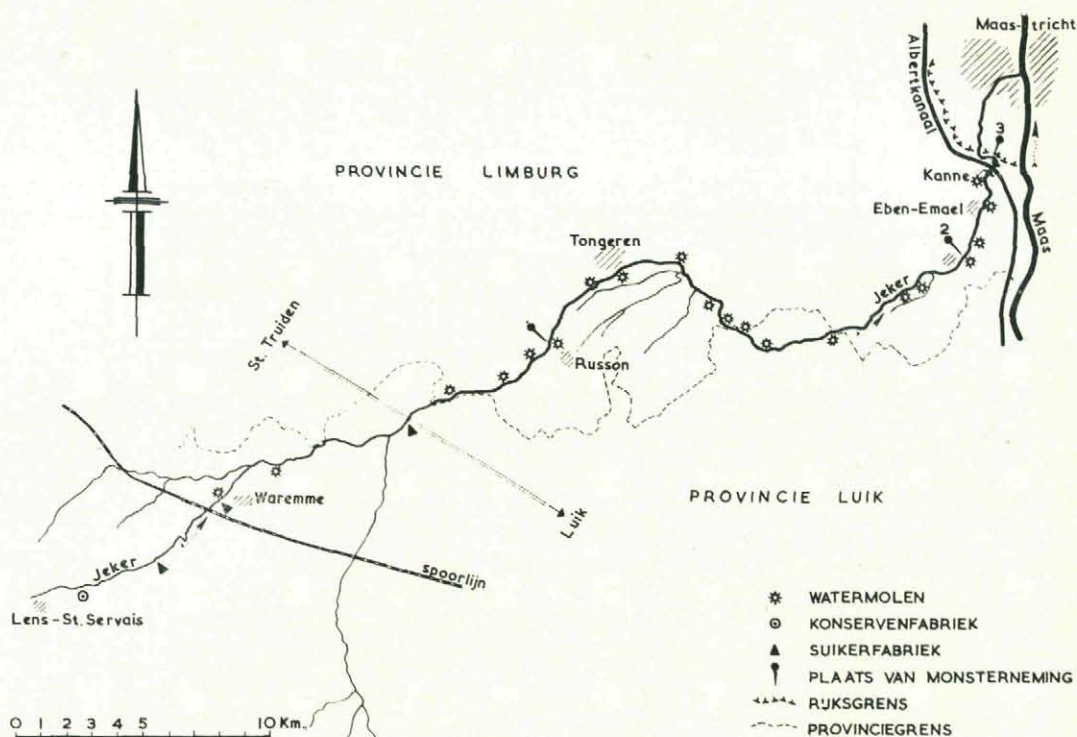

Fig 1. De loop van de Jeker van Lens-St. Servais tot Kanne.

gout gebruikt als vernismolen.

2. De molen van Lombok, 18e eeuw: een koren-molen (fig. 7).
3. De molen in de Heksenhoek, 17e eeuw: door de Société Céramique gebruikt als glazuurmolen (fig. 8).
4. De molen van Dolk, vermoedelijk 19e eeuw: een koren-molen.
5. De Bisschopsmolen, 17e eeuw: een koren-molen.
6. De molen in de Begijnenstraat, vermoedelijk 18e eeuw: een koren-molen.
7. De molen van Clemens (Leeuwenmolen) bij het Molenpoortje, 16e eeuw: een koren-molen.

De molen 2 is heden nog als koren-molen in gebruik, de overige zijn buiten gebruik gesteld of afgebroken. De molens 1 en 2 zijn van het landelijke type, de onder 3/7 genoemde echte stadsmolens. In vroeger

tijd stonden er aan de Jeker, in en om Maastricht ook nog verscheidene watermolens. Het waren de Polver of Kruitmolen (fig. 7) naast de molen op Lombok en een daar tegenover, de watermolen Dollaert; een molen stond in de Grote Looyerstraat, twee bevonden zich in de straat die nu nog de naam „Achter de Molens” draagt en een in de St. Pieterstraat, tegenover de zijkant van de molen van Clemens en de Pesthuismolen. Het waren korenmolens, moutmolens, oliemolens, papiermolens en in later tijd ook glazuur- of vernismolens.

De Jeker en de hoedanigheid van zijn water

Het verval van 0.1% in aanmerking nemende zou men de Jeker met betrekking tot de Geul, die een verval vertoont van

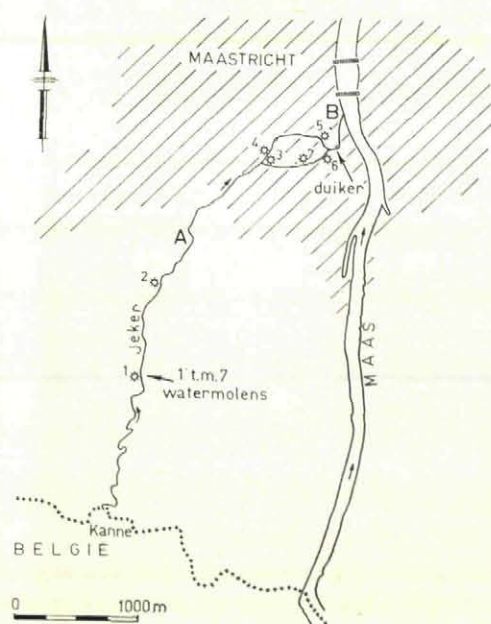

Fig. 2. De loop van de Jeker van Kanne tot Maastricht (uitmonding). Van A tot B vervuiling door stadsriolen en veelvuldig voorkomen van de Bruine rat.

1.0%, moeten rekenen tot het type laagland-beek.

Vergelijkt men deze beken op andere punten dan zien wij dat het *debiet*, hetwelk voor de Jeker bij normale zomer-afvoer $1\frac{1}{2}$ m³/sec. bedraagt, praktisch gelijk is aan dat van de Geul. Dit geldt ook voor de *temperatuur* en de *zuurgraad*, blijkens de gegevens, ontleend aan rapporten van de Provinciale Waterstaat in Limburg.

Een groot verschil vertonen de Jeker en de Geul echter in het *chloride-gehalte* als gevolg van de lozing van afvalwater door de suiker- en conservenindustrie nabij de oorsprong, door de stad Tongeren en andere woonkernen langs de Jeker in België en door Maastricht. De cijfers van het Jeker-water zijn aanmerkelijk hoger dan die van het Geul-water. Meestal wordt nu aangenomen dat dit een gevolg zou zijn

van het grotere kwantum afvalwater dat op de Jeker geloosd wordt. Dit komt echter niet overeen met de bestaande toestand, omdat het totale aantal inwoners van het gehele stroomgebied van de Jeker geschat wordt op 40000 en van de Geul op 50000, met resp. een gemiddelde chloorionen-afvoer van 3,6 mg/1 tegen 4,5mg/1. Uit de grafiek (fig. 9), die het verloop geeft van het gehalte aan Cl⁻ionen gedurende een jaar, blijkt echter dat de cijfers van de Jeker over het gehele jaar ongeveer 10 mg/1 hoger liggen dan die van de Geul.

Dit aanmerkelijke verschil in het gehalte aan chloorionen der beide riviertjes kan dus niet toegeschreven worden aan vervuiling door afvalwater. De mogelijkheid moet niet uitgesloten geacht worden dat de geologische gesteldheid van de oorspronggebieden der beide beken van invloed is. Uit de gegevens over de toestand van het Jekerwater te Russon, Eben Emael en te Neerkanne blijkt dat een zeer ernstige periodieke verontreiniging van de gehele Jeker optreedt tijdens de suikerbietencampagne (september-januari). Bovendien wijzen ze op een permanente verontreiniging beneden Tongeren, met een regeneratie afhankelijk van de tijd van het jaar.

Het Jekerwater passeert dus slechts gedurende de zomermaanden in redelijke toestand de Nederlandse grens.

De visstand in de Jeker voorheen en thans
Vroeger behoorde de Jeker tot een der visrijkste riviertjes in Nederland en was hij wat zijn fauna betrof minstens zo rijk als de Geul.

Als vaststaand kan worden aangenomen dat vele van de hieronder vermelde vissoorten vóór het jaar 1900 behoorden tot de standvissen.

Tabel 1. Visstand in de Jeker.

	1	2	3	4	5	6	7
1. Beekprik, <i>Lampetra planeri</i>				x		x	
2. Rivierprik, <i>Lampetra fluviatilis</i>	0						
3. Zalm, <i>Salmo salar</i>	0						
4. Zeeforel, <i>Salmo trutta trutta</i>						0	
5. Beekforel, <i>Salmo trutta fario</i>	0					0	
6. Snoek, <i>Esox lucius</i>		0	0				
7. Kroeskarper, <i>Carassius carassius</i>							0
8. Lederkaper, <i>Cyprinus carpio</i> var. <i>nudus</i>							0
9. Giebel, <i>Cyprinus gibelio</i>						x	?
10. Zeelt, <i>Tinca tinca</i>		0					
11. Barbeel, <i>Barbus barbus</i>		x					
12. Riviergrondel, <i>Gobio gobio</i>		0	xx				
13. Alver, <i>Alburnus alburnus</i>			0				
14. Gestippelde alver, <i>Alburnus bipunctatus</i>						xx	
15. Serpeling, <i>Leuciscus grislagine</i>	xx					xx	0
16. Blankvoorn, <i>Leuciscus rutilus</i>	0	x	xx			x	0
17. Ruisvoorn, <i>Scardinius erythrophthalmus</i>			x				
18. Elrits, <i>Phoxinus phoxinus</i>	xx	xx	0				
19. Sneep, <i>Chondrostoma nasus</i>	0						
20. Bempje, <i>Cobitis barbatula</i>			0	xx		xx	x
21. Aal, <i>Anguilla anguilla</i>				x		x	0
22. Kwabaal, <i>Lota lota</i>		0					
23. Baars, <i>Perca fluviatilis</i>		0					
24. Rivierdonderpad, <i>Cottus gobio</i>				xx		xx	
25. Driedn. stekelbaars, <i>Gasterosteus aculeatus</i>			0	xx		xx	x
26. Rivierkreeft, <i>Potamobius astacus</i>		0	0				
27. Wolhandkrab, <i>Eriocheir sinensis</i>			0				

	Beneden de molen van Clemens		Beneden de molen van Neckum
	Tijdens paartijd	Standvissen	Standvissen
0 weinig			
x veel	1. Voorheen	4. Voorheen	6. Voorheen
xx zeer veel	2. Na Maaskanalisisatie	5. Thans	7. Thans
	3. Thans		

In tabel 1 is aangegeven het voorkomen van een aantal vissoorten die in de Jeker werden gevangen of waargenomen vanaf 1919 tot de Maaskanalisisatie in de twintiger jaren (= voorheen), gedurende een aantal jaren daarna en tenslotte na de dertiger jaren toen de Belgische suikerfabrieken op de Jeker gingen lozen (= thans).

Uit het voorgaande is gebleken dat er nog veel vroeger veranderingen in de visstand

van de Jeker moeten hebben plaats gevonden, zoals tengevolge van de lozing van afvalstoffen door de Kruitmolen te Lombok en de vernismolen te Neckum. Daarna werd in het begin dezer eeuw ook rioolwater op het riviertje geloosd. Daar het effluent van de molens uit zeer giftige chemicaliën bestond en het rioolwater toentertijd voornamelijk nog verontreinigd was met huishoudelijk afval en fecaliën, kunnen wij gevoelig aannemen dat de

Fig. 3. *De Jeker binnen de stadswallen van Maastricht; zuidelijke tak.*

Fig. 4. *Samenvloeiing van noord- en middentak van de Jeker onder het Pater Vinktorentje, Maastricht.*

Fig. 5. *Uitmonding van de Jeker in de Maas vóór de Maaskanalisatie (foto omstreeks 1900).*

beide molens toen de grote zondaars zijn geweest. Zij beïnvloedden de samenstelling van het Jekerwater zo nadelig, dat de Elritsen als standvis verdwenen. Wel keerden deze jaarlijks terug vanuit de Maas om op hun oude en vertrouwde paaiplassen te komen paren, maar daarna verdwenen ze weer. Gedurende en na de eerste wereldoorlog werd de vervuiling wel veel ernstiger door het meer lozen van rioolwater dat vermengd was met huishoudelijke chemicaliën, maar dit deed nog geen noemenswaardige afbreuk aan de visstand, (waarschijnlijk) door het grote zelfreinigende vermogen van het riviervat. De Maaskanalisatie in de twintiger jaren bracht zelfs een verbetering. Er verschenen nl. tijdens de paartijd diverse, voorheen zeldzame en nog niet in de Jeker waargenomen vissen. Waarschijnlijk was dit een gevolg van de verstoring van hun paaiplassen op de Maas door een veel hogere waterstand dan vóór de kanalisatie en door afzetting van modder, omdat de stroom hier praktisch tot stilstand kwam in de paartijd.

De intense vervuiling van de Jeker is begonnen in de dertiger jaren, toen een Belgische suikerfabriek te Oreye tijdens haar jaarlijkse suikerbietencampagne van september tot einde februari al haar afvalwater, met pulp van de suikerbieten, loosde. Hierdoor vonden de meeste vissen de dood door verstikking als gevolg van verstopping van hun kieuwen door de fijne vezelresten van de pulp. Zo was er reeds na zeer korte tijd beneden de molen van Clemens geen visje meer te zien, doordat zij die niet gedood waren hun heil hadden gezocht in een vlucht naar de Maas.

Beneden de molen van Neckum was het bedroevend om te zien hoe honderden dode en naar lucht happende, stervende vissen op het water dreven. Er werd toen

Fig. 6. Vroegere loop van de Jeker langs de Kleine Looyerstraat (foto omstreeks 1900).

aangenomen dat alle vissen waren gedood. Later bleek echter dat zich te Biesland een klein schooltje had kunnen handhaven, waarschijnlijk door zich terug te trekken op de daar aanwezige bronnen in de Jekerbedding.

Na de oorlog 1940-'45 is de vervuiling van het Jekerwater nog intenser geworden door de lozingen van twee nieuwe suikerfabrieken, resp. te Waremmen en te Hologne-s-Geer, en van een conservenfabriek te Darion. Na jarenlange processen werden deze fabrieken gedwongen tot het maken van bezinkvijvers en het uitzetten van vis in de Jeker. Dit geschiedde reeds meermalen in de hoop weer nieuw leven terug te brengen in het ri-

viertje, maar tot heden bleef dit zonder resultaat. Ieder jaar zit het water tijdens de suikerbietencampagne nog vol met vlokkige pulpresten en suikers, waardoor beneden de molenstuwen schuimvorming optreedt.

Te Biesland zijn — vooral in het begin der campagne — nog naar lucht happen- de en dode vissen waar te nemen. Verwonderlijk is echter dat zich daar ondanks alles tot op heden een klein aantal vissen heeft kunnen handhaven. Vooral de laatste tien à twintig jaren zijn ze bovendien aan een nieuw en zeer groot gevaar blootgesteld, nl. het rioolwater, dat nu een grote hoeveelheid chemicaliën bevat.

In de zomer van 1960 werden bij de uit-

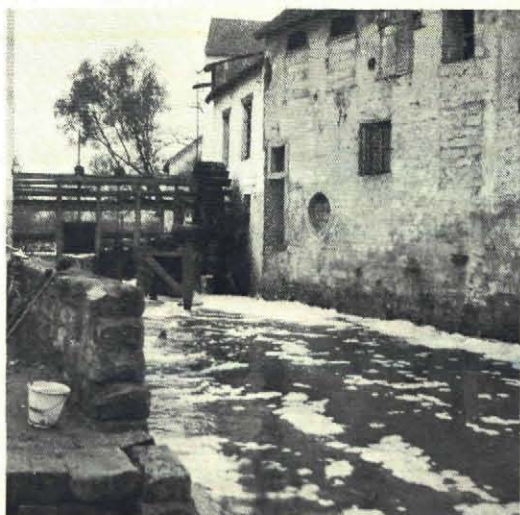

Fig. 7. Molen van Lombok en Kruit- of Polvermolen, naast elkaar. In de Kruitmolen is het gat van de as van het water-rad nog zichtbaar.

monding van de St. Servatiusbronnen in de Jeker de volgende waarnemingen gedaan:

1 Blankvoorn (*Leuciscus rutilus*), 1 Lederkarper (*Cyprinus carpio* var. *nudus*) en 1 Kroeskarper (*Carassius carassius*), zwaar aangetast door een dikke, vlokke schimmel, de zg. rioolschimmel; honderden Driedoornige stekelbaarzen (*Gasterosteus aculeatus*), waarvan tientallen meer of minder aangetast door de rioolschimmel; 1 Serpeling (*Leuciscus grislagine*), ziek, vol kuit, opgezette schubben en dikke uitpuilende ogen; 5 Bermpjes (*Cobitis barbatula*), beneden de molen van Neckum. Sinds de suikerbietencampagne kwamen er na 1935 praktisch geen vissen meer vanuit de Maas de Jeker op tot beneden de molen van Clemens om te paren. In latere jaren nam dit aantal echter weer toe. Zo werden er in 1959 in de paartijd honderden vissen waargenomen, die na het paaien, gedurende de eerste 14 dagen na de ope-

ning van het hengelseizoen bij massa's met hengel, schepnet en handen gevangen werden, waarna ze weer verdwenen. Ik neem aan, dat we hier met vreemdelingen te doen hebben, die door de O.V.B. (Organisatie tot Verbetering van de Binnenvisserij) uitgezet werden en uit de Lek afkomstig zijn. Ik concludeer dit uit het tegelijkertijd voorkomen van Rietvoorns, die vroeger in de Maas als zeer zeldzaam beschouwd werden en door mij in de Jeker ook nooit eerder waren aangetroffen. Ik heb mij er toen ook verschillende malen van kunnen overtuigen dat in de Maas massa's Rietvoorns uitgezet werden. In het voorjaar van 1960 werden er nog meer vissen beneden de molen van Clemens aangetroffen; het water zag er gewoonweg

Fig. 8. Molen De Reek of Molen in de Heksenhoek; (afgebroken; foto omstreeks 1900).

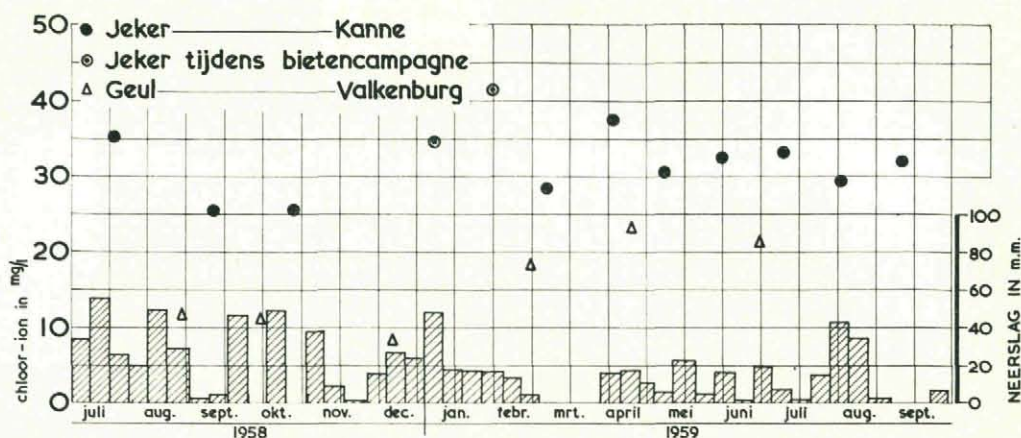

Fig. 9. Het verloop van het gehalte aan chloorionen van Jeker en Geul van juli 1958 t/m sept. 1959. Neerslag gemeten te Beek.

zwart van en overal zag men vissenruggen boven het water uitkomen. Tot paaien is het toen helaas niet kunnen komen, omdat van gemeentewege de grondsluizen, zowel van de molen als van de overlaatvijver werden gestreken, om de modder die gedurende de wintermaanden boven deze sluizen was bezonken, te spuien. De vissen die van een dergelijk modderbad niets moesten hebben, maakten toen rechtsomkeert, om dat jaar niet meer te verschijnen.

De lozingen van de stad Maastricht hebben op de nog maar weinig voorkomende standvissen in de Jeker te Biesland momenteel nog weinig of geen invloed. Het rioolwater dat in verse toestand kan afvloeien naar de Maas, lokt zelfs als voedingsbron talrijke vissen vanuit de Maas de Jekermonding binnen tot aan de duiker onder het kanaal Luik-Maastricht.

Vele dezer vissen, voornamelijk voorns, trekken in het voorjaar verder de Jeker op, waarbij zij deze duiker, die uitmondde in een reusachtige „vuilnisemmer", moeten passeren. Deze werd de „bloedbak" genoemd, naar de lozing van het vroeger daar

aanwezige slachthuis; later werd de situatie hier verbeterd. Deze lozingen vormen echter ook een trekpleister voor Bruine ratten (*Rattus norvegicus*), die tegenwoordig in het benedenstroomse beektraject over ca. 2 km veelvuldig voorkomen.

Het vissen in en nabij de uitmonding van de Jeker moet, in verband met de lozing van het rioolwater van Maastricht, met het oog op de volksgezondheid, worden ontraden!

Indeling van de Jeker in zones, in vergelijking met de Geul en de Maas

Als men de Jeker, aan de hand van de er vroeger en nu in voorkomende vissoorten, indeelt in zones die — zonder scherpe grenzen aan te geven — kenmerkend zijn voor bepaalde soorten, verkrijgt men het overzicht van tabel 2. Het verschaft een inzicht in de veranderingen die gedurende de laatste halve eeuw plaats vonden in het voorkomen van de standvissen, als gevolg van vervuiling, Maaskanalisisatie en andere ingrepen.

Zowel Redeke als Van den Ende ver-

Tabel 2. Vergelijkend overzicht van de standvissen in de Jeker, Geul en Maas gedurende de laatste halve eeuw.

	Jeker			Geul							Maas	
	1	2	3	1	2	3	4	5	6	7	1	2
Forellenzone												
1. Beekforel, <i>Salmo trutta fario</i>	+			+	+		+					
2. Rivierdonderpad, <i>Cottus gobio</i>	+			+	+	+	+		+		+	
3. Elrits, <i>Phoxinus phoxinus</i>	?			+	+	+	+				+	+
4. Bermpje, <i>Cobitis barbatula</i>	+	+		+	+	+	+		+		+	+
5. Riviergrondel, <i>Gobio gobio</i>					+		+		+		+	+
6. Serpeling, <i>Leuciscus grislagine</i>	+	+									+	+
7. Beekprik, <i>Lampetra planeri</i>	+			+	+		+					
8. Kleine modderkruiper, <i>Cobitis taenia</i>											+	+
9. Rekenboogforel, <i>Salmo irideus</i>				+	+		+					
Vlagzalmzone												
1. Vlagzalm, <i>Thymallus thymallus</i>	?			?								
2. Sneeep, <i>Chondrostoma nasus</i>											+	+
3. Kopvoorn, <i>Leuciscus cephalus</i>					+	+	+		+		+	+
4. Kwabaal, <i>Lota lota</i>											+	+
Barbelzone												
1. Barbeel, <i>Barbus barbus</i>						+					+	+
2. Pos, <i>Acerina cernua</i>											+	+
3. Snoek, <i>Esox lucius</i>					+	+	+		+		+	+
4. Baars, <i>Perca fluviatilis</i>					+	+			+		+	+
5. Snoekbaars, <i>Stizostedion lucioperca</i>											+	
6. Rivierprik, <i>Lampetra fluviatilis</i>											+	+
Brasemzone												
1. Brasem, <i>Abramis brama</i>											+	+
2. Karper, <i>Cyprinus carpio</i>					+	+	+		+		+	+
3. Zeelt, <i>Tinca tinca</i>					+		+				+	+
4. Ruisvoorn, <i>Scardinius erythrophthalmus</i>											+	+
5. Blankvoorn, <i>Leuciscus rutilus</i>	+	+			+	+	+		+		+	+
6. Bliek, <i>Blicca bjoerkna</i>											+	+
7. Winde, <i>Leuciscus idus</i>											+	+
8. Kroeskarper, <i>Carassius carassius</i>			+									
9. Alver, <i>Alburnus alburnus</i>						+					+	+
Brakwaterzone met eb en vloed												
1. Pos, <i>Acerina cernua</i>											+	+
2. Spiering, <i>Osmerus eperlanus</i>												
3. Paling, <i>Anguilla anguilla</i>	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+
4. Driedrn, stekelbaars, <i>Gasterosteus aculeatus</i>	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+
Brakwater permanent												
1. Bot, <i>Pleuronectes flesus</i>											+	+
Treckvissen												
1. Paling, <i>Anguilla anguilla</i>	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+
2. Zalm, <i>Salmo salar</i>	+										+	
3. Elft, <i>Alosa alosa</i>											+	
4. Zeeforel, <i>Salmo trutta trutta</i>	+										+	+
5. Zeeprik, <i>Petromyzon marinus</i>											+	
6. Houting, <i>Coregonus oxyrhynchus</i>												
Andere vissen												
1. Giebel, <i>Cyprinus gibelio</i>	+			+	+				+		+	
2. Gestippelde alver, <i>Alburnus bipunctatus</i>	+										+	+
3. Vetje, <i>Leucaspis delineatus</i>							?				+	
4. Bittervoorn, <i>Rhodeus amarus</i>											+	
5. Edelkarper, <i>Cyprinus carpio</i>							+		+		+	
6. Spiegelkarper, <i>Cyprinus carpio</i> var. <i>rex-cyprinorum</i>											+	
7. Lederkarper, <i>Cyprinus carpio</i> var. <i>nudens</i>											+	+

1. De **Jeker** vóór Maaskanalisisatie-1925.

2. Thans — beneden molen Neckum tot molen Lombok.

3. Thans — beneden molen Clemens tot duiker.

1. De **Geul** vóór Maaskanalisisatie-1925.

2. Belg. grens tot papierfabriek (Weert-Meerssen), na Maaskanalisisatie.

3. Papierfabriek tot uitmonding, na Maaskanalisisatie.

4. Thans — Belg. grens tot Gulpen.

5. Thans — Gulpen tot Valkenburg.

6. Thans — Valkenburg tot papierfabriek.

7. Thans — papierfabriek tot uitmonding.

1. De **Maas**, Belg. grens Petit-Lanaye tot Borgharen, vóór Maaskanalisisatie.

2. Thans — Belg. grens Petit-Lanaye tot beneden stuw Borgharen.

melden het voorkomen en verdwijnen van de Vlagzalm (*Thymallus thymallus*) in de Geul. Ook uit mededelingen van Waage en Evers te Maastricht blijkt, dat de Vlagzalm voor 50 jaar nog als standvis in de Geul voorkwam. Hij verdween omstreeks 1885 als gevolg van het lozen van afvalwater op de Geul door de loodfabrieken te Moresnet.

Uit de geschiedenis van de Jeker blijkt dat de vervuiling daarvan nog veel vroeger plaats had door de Polver- of Kruitmolen te Lombok vanaf ongeveer de 18e eeuw tot medio 19e eeuw en daarna ook door de vernismolen te Neckum van $\pm$ 1869 tot 1935. Tengevolge daarvan verdween de Elrits (*Phoxinus phoxinus*) als standvis uit de Jeker. Het is niet onwaarschijnlijk dat de Vlagzalm vroeger óók in deze rivier is voorgekomen! Uit de tabel van de zone-indeling blijkt dat de Jeker, althans vóór de Maaskanalisisatie, tot de forellen-zone behoort. Als typische laaglandbeek vertoont hij echter de topografische kenmerken van een vlagzalmzone.

Conclusie

De Jeker, een laaglandbeek met de kenmerken van de Vlagzalm-zone, is sterk vervuild. Men kan wel spreken van een „open riool”, waarin vissen niet of nauwelijks kunnen leven. Ook uit een oogpunt

van volksgezondheid is het van urgent belang dat op korte termijn maatregelen getroffen worden om paal en perk te stellen aan deze ernstige vervuiling (fig. 10).

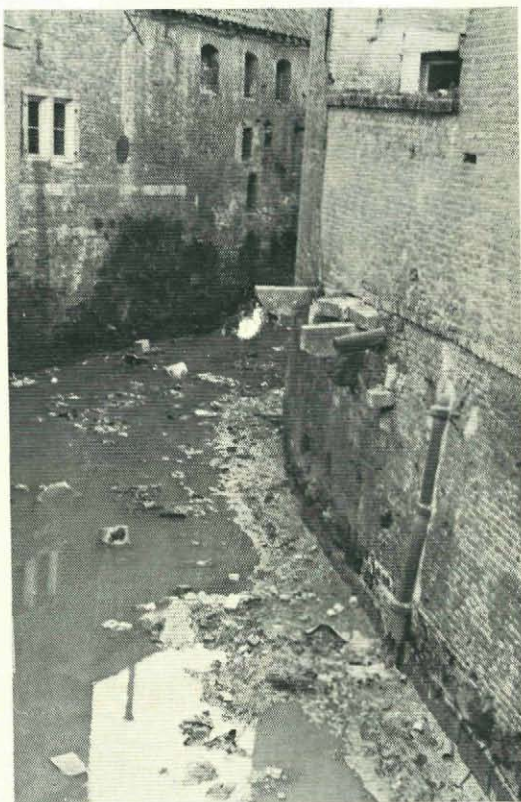

Fig. 10. Jeker in de binnenstad, paal en perk stellen aan de ernstige vervuiling.

Litteratuur:

- Belonje J., 1941. Waar de Jeker vandaan komt. *Nederm.* 18: 110-112.
 Cebedeau, 1955. Rapport, Centre Belge d'étude et de documentation des Eaux, no. 30, IV.
 Dagblad de Nieuwe Limburger, 1959. Vervuiling van de Jeker, „De Bloedbak”.
 Gemeente Maastricht, 1943. Rapport: Eventueel herstel en het openleggen van bezienswaardigheden van de Jeker.
 Marquet P. L., 1959. De Elrits. *Natuurhistorisch Maandblad* 48, no. 7/8.
 Marquet P. L., 1960. De Blankvoorn. *Natuurhistorisch Maandblad* 49, no. 3/4.
 Prov. Waterstaat Limburg, 1958, 1959. Diverse rapporten wateronderzoek.
 Redeke H. C., 1941. De visschen van Nederland.